

"לא נצא לקרב עם חיילים מתעללים"

הרעות, ומקומם לא איתנו. מעשים כאלה עלולים אחר כך לסכן את חיי כולנו בשטח". הלוחמים המורחים הורשעו בהתעללות קשה. הם קשרו את עיניהם של חיילים והילקו אותם במוטות עץ וברצועות גומי, קיללו אותם, השפילו אותם, כעטו בהם והצמידו דרגות לגופם באמצעות אקדח סיכות. בתחילה נענשו על ידי מפקד הגדוד ומפקד החטיבה, אולם לאחר מכן עבר הטיפול בפרשה למי שטרה הצבאית החוקרת ולפרקליטות הצבאית. כל המעורבים נשלחו לכלא צבאי וניצלו מרישום פלילי

– שירתו בגדוד תקופה ארוכה. הם הודחו ונותרו מאחור, ריצו עונשי מאסר ונשללו מהם הזכויות השמורות ללוחם בצה"ל. חלקם נותרו תחת השם המכובס "חיילי מנהלה", והם גורפים עליהם, מפנים פטולות ומנקים את השירותים בכסיס; האחרים השתחררו לאחרונה ויצאו לאזרחות. "אני לא סומך עליהם ולא מוכן שהם יעמדו איתי בשורה אחת ביציאה לקרב", מבהיר מפקד גדוד צבר, סא"ל עידן כץ. "להיות חייל ומפקד זה לא רק להסתער, אלא גם לכבד את האנשים. הם פגעו בערך

טיבת גבעתי חזרה לסיר הלחץ המבצע של רצועת עזה. על הזירה החמה והתובי-ענית, שגבתה בחודש שעבר את חייו של לוחם גולני סמ"ר נתנאל מושיאשוילי ז"ל, ישלטו החיילים בכומתות הסגולות – ואיתם לוחמי גדוד צבר. זהו אותו הגדוד ששמו עלה בחודשים האחרונים לכותרות כנסיבות אחרות לגמרי: הזוכור האלים בפלוגת החוד ובפלוגה המבצעית. עשרה מהלוחמים הוותיקים בצבר לא יצאו "לתפוס קו". העשרה – ובהם גם סגן מפקד הפלוגה המבצעית

אהרל'ה ויסברג
צילומים: משה שי

לוחמי גדוד צבר של גבעתי תופסים קו בעזה, אבל עדיין מלקקים את הפצעים ממעשי הזבור שנחשפו בחודשים האחרונים • עשרה חיילים הורשעו והודחו, והמג"ד מבטיח: "הצלחנו לשבור את קשר השתיקה. אנחנו לא נקיים לגמרי, אבל כבר אין פה 'שופוני'" • לוחמים ששירתו בגדוד טוענים: "הכל היה חלק ממסורת. קבעו תג מחיר, וככל שהתקדמת בסולם הדרגות, ככה חטפת יותר מכות" • חיילים מספרים על הטלפונים המלחיצים שקיבלו מהבית ועל התסכול שהפרשה הותירה • ומפקד החטיבה משוכנע: "גאוות היחידה נפגעה, אבל המשבר מאחורינו"

לוחמי צבר בתרגיל במדבר יהודה. "יחסי ותיקות-צעירות הם לא דבר שאפשר להעלים, אבל יש גבול שאסור לחצות"

רחוק מאיתנו, ואל תתפלאו אם תגלו שדברים כאלה יכולים לקרות גם אצלנו". הוא וחבריו לא הסכימו לפרט, אבל הקצינים דחקו אותם לפינה עד שהם סיפרו. כעבור שבוע התברר שמקרה נוסף, חמור לא פחות, התרחש גם בפלוגה המבצעית.

על החיילים שנפלו קורבן להתעללות הופעל לחץ לספר. "אחד הקצינים ישב עם כל אחד מהם בנפרד וביקש שיכתבו בדיוק מה עבר עליהם", מספר לוחם בגדוד. "הוא הבטיח להם שאף אחד לא יפגע בהם. צריך להבין שהחיילים משלימים עם הזוברים

מאז המקרה, מדברים מפקדי הגדוד והחיילים על מה שקרה.

"אין כאן קרבות איגרוף"

גדוד צבר שהה בקו לחימה חורפי בגיזרת החר-מון כשהאירועים הקשים התרחשו. באחת השבתות, כשיחה עם קצינים, רמזו חיילים ממחלקת הבני-שים (בני ישיבות) בפלוגת החוד שדברים קורים מתחת לאפם של המפקדים. כשנושא ההתעללות והזבור-רים עלה במקרה בשיחה, אמר אחד הלוחמים: "זה לא

הודות להסדר טיעון.

בצה"ל יודעים כי תופעת הזוברים לא עומדת להיעלם בקרוב. "זאת לא הפעם הראשונה ולא הפעם האחרונה שזה קורה", הודה הרמטכ"ל, רא"ל בני גנץ, כשהתייחס לפרשה. שני האירועים בגבעתי חשפו את חוסר האונים של המערכת נגד היחסים המורכבים הקרויים בז'רגון הצבאי "יחסי ותיקות-צעירות" – פגיעה של לוחמים ותיקים בחיילים חדשים שהגיעו ליחידה. לפעמים מדובר בטקסי חניכה חרי-פעמיים, לפעמים זאת מסכת של עונשים. עכשיו, לראשונה

גדוד צבר באימון. "חייל שקיבל פאז' עם סמל הגדוד היה סופג כמה כאפות, ובקבלת דרגה היה טקס רציני יותר"

אל"מ עופר לוי:
 "הכי נוח להתעלם,
 וגם הכי גרוע. אף
 אחד לא יוכל לעצור
 אותי על תמימות.
 הדברים האלה
 קרו בעבר ויקרו
 גם בעתיד, לכן זה
 מתסכל ואפילו
 מכעיס. זה נשמע כמו
 קלישאה, אבל מדובר
 בעשבים שוטים"

ט', שלחם בצבר לפני כעשור, התרגז מאוד כשמע על הזוהר האחרון. "הדברים האלה הורסים את השם של היחידה, ולא נעים לשמוע את זה. בימים שלנו צעירים היו טוחנים מטבחים ושמירות, אבל לא יותר מזה. אני לא חלק מהחיים בגדוד כבר הרבה שנים, אבל ההווי נשאר. אני שמח שהעיפו את החיילים האלה."

"חלק מהוותיקים שבזים"

לאחר התפוצצות הפרשה, הנושא עלה בשיחות פנימיות רבות בין החיילים לבין עצמם. היו כאלה שחשבו כי מדובר בחלק בלתי נפרד מחיי השיגרה בצבא, ואחרים התנגדו לתופעה. "לא התעלמנו ולא טיאתאנו את זה מתחת לשטיח", אומרים לוחמים. קצין ששירת בגדוד אומר: "זה נושא שמעסיק לא מעט את החיילים ואת המפקדים. הצעירים מסכימים לעבור את זה, מתוך מחשבה שגם הם יוכלו ליהנות מהסטיטואציה כשהם יהיו ותיקים. אבל יש הבדל בין איסור ישיבה על ספה ששמורה לוותיקים בלבד, לבין השפלות ומכות. צריך להיות גבול מאוד ברור". השאלה הנשאלת היא איך הגבול הברור הזה נפרץ בצורה כל כך בוטה. סמל אוריאל סולטן (22), חובש בפלוגה המבצעית, מנסה לתאר מה עבר על החיילים בחרמון: "התנאים היו קשים. 12 מטרים של שלג, בלי אפשרות לזון, ומשמעם, כלום לא קורה. אנשים התחילו לטפס על הקירות ולהשתגע. זה הוציא מהם דברים לא טובים. אבל הרוב המכריע פשוט לא כאלה. המ"פ והסמ"פ לקחו את כולנו לשיחה, ועודדו אותנו לדבר על הנושאים האלה. הבהירו לנו שאסור שיהיה קשר שתיקה בדברים מהסוג הזה".

"היה קשר שתיקה, והצלחנו לשבור אותו", מתגאה אל"מ סא"ל כץ, שאת דרכו הצבאית עבר בכלל בחיל האוויר. הוא התגייס ליחידת שלדג ושירת בה עד מינויו למפקד גדוד צבר. "גם אני בצעירותי סחבתי ציוד בשביל חיילים ותיקים, ולא ממש הבנתי למה. אי אפשר להגיד שאנחנו נקיים לחלוטין בגדוד, אבל אנחנו נמצאים היום במקום ערכי הרבה יותר משהיינו לפני זמן לא רב. התאכזבתי מהחיילים האלה באופן אישי. לא מדובר באנשים רעים, אבל הם הגיעו למקומות מאוד רעים, ומהרגע הראשון היה ברור לי שאנחנו גמרנו איתם. היום אין אצלנו דברים כאלה. כבר אין פה 'שופוני'".

ואיך הוותיקים מגיבים לזה?

"חלק מהם שבזים, כי הם 'טחנו צעירות' וקיוו שזה ישתלם להם בעתיד ושהם בעצמם יזכו לפי ריבילגיות בהמשך השירות. הסברתי להם שאין

החיילים שלנו מצטיינים בכל התחומים המבצעיים, ובסוף מדברים רק על הזוהר".

"הורסים את השם שלנו"

האירועים שנחשפו, מתברר, לא היו חסרי תקדים. "מדובר במסורת", מספר לוחם ששירת בצבר. "היה מין תג מחיר. ככל שהתקדמת בסולם הפז"ם, הדרגות או הכבוד – ככה היית 'חוטף' יותר. חייל שקיבל פאז' עם סמל של הגדוד היה סופג רק כמה כאפות. בקבי לת דרגה היה מתנהל טקס רציני יותר, ואם 'ניצנצת' ולא עשית את המוטל עליך, היית משלם מחיר אחר לחלוטין. בכל מקרה, משפט הפז"ם שהופיע בסרטונים לא ממש היה הראשון שנעשה אי פעם בגדוד". גם סמ"ד (מיל') א', עוד חייל לשעבר מהגדוד, לא הופתע לשמוע על מה שהתרחש לאחרונה. כשהוא וחבריו הגיעו למחלקה כחיילים צעירים, הם למדו את התופעה על בשרם. "היה ברור שאנחנו הולכים ל'טחון צעירות' כמו בכל מקום אחר בצבא", הוא מספר. "השמירות הגרועות בשעות הלילה נפלו עלינו, הורשינו להיכנס לחדר האוכל רק אחרי שכל הוותיקים כבר ישבו לאכול".

אלא שא' וחבריו התמרדו כשחששו כי הגבול נחצה. "נדרשנו לעשות דברים שאין בהם שום צורך, למשל לנקות את השירותים חמש פעמים ביום כשאנחנו לרוב בשים אפור ששוקל שבעה ק"ג. אנשים היו מותשים. הם הגיעו לשמירות בלילה ונרדמו, ואני לא רוצה לחשוב מה היה עלול לקרות. באיזשהו שלב פשוט סירבנו לעשות את הדברים האלה".

"הרס"פ איים שנעמוד למשפט על סירוב פקודה, אבל לא נרתענו. היה ברור שאם זה יגיע למשפט ויעורבו גורמים חיצוניים, אף אחד לא ייגע בנו. מפקד הפלוגה עוד נתן גב לוותיקים, אבל הכל נפסק כשהמג"ד שמע על זה".

הייתם נתונים גם לאלימות?

"שמענו על זה, אבל לא חווינו בעצמנו. אולי התגורר בה החריפה שלנו גרמה לוותיקים לא להתעסק איתנו. אנחנו לא עשינו את זה לצעירים שבאו אחרינו". א' מתאר אירוע נוסף, שהתרחש ב-2008. חיילים ותיקים אסרו על הצעירים להיכנס למועדון בבסיס, והצליחו להרגיז את מפקד המחלקה שלהם. המ"מ הודיע שיש ישיבה מחלקתית במועדון, ועל כולם להתייצב בפקודה. "החברה הוותיקים התעצבנו, וזה הגיע לפיצוץ גדול. הם איימו לקחת את הדברים וללכת הביתה, גם במחיר של מאסר, אבל מהר מאוד הם נאלצו להתקפל".

ומקבלים את זה בצורה חברית. יחסי ותיקות-צעירות הם חלק מההווי הצבאי, זה לא משהו אישי, השאלה היא איפה עובר הגבול".

סא"ל כץ: "הם היו תחת לחץ חברתי מטר-רף, חשתי שיתנכלו להם ויקראו להם 'שטינק רים'. חייל שלא שיתף פעולה עם נושא הוותיקות והצעירות מצא את עצמו מנוודה. אני רוצה להאמין שהיום זה כבר אחרת, שמנדים אותך אם אתה בכלל מדבר במונחים כאלה. אני שמח שלא קרה להם כלום ושהם מתפקדים היום כלוחמים מן השורה, בלי שום הבדל בינם לבין כל אחד אחר".

בתוך ימים ספורים עמדו החיילים המתעללים למרשפט אצל המג"ד והמח"ט, ונשלחו למחבוש. אלא שאז הועברה הפרשה לטיפול הפרקליטות הצבאית והודלפה לתקשורת. אחר כך התברר שהיה גם מי שדאג לתעד את המעשים, וסרטוני הזוהר הופצו באינטרנט: נראים בהם נראים חיילים ותיקים מעמידים חייל צעיר שפניו מכוסות ל"משפט פז"ם", והוא אפילו לא מנסה להתגונן. הם הולמים בו, מגדפים אותו, ומאחור נשמעים צחקוקים. הטלפונים מהבית החלו לזרום.

"היינו תקועים באמצע שום מקום, בקושי הצלחנו למצוא מקומות עם קליטה בסלולרי ובעיקר לא היינו מעודכנים בכותרות", מספר סמל שלו רצון (21), לוחם בפלוגה המבצעית. "פתאום ההורים התיקשרו, ואנחנו בכלל לא ידענו על מה המהומה. אבא שלי אמר שדיברו עלינו בחדשות, ושאל אם קרה לי משהו. אחר כך, ליתר ביטחון, הוא רצה לוודא שאני לא עשיתי לאחריים שום דבר".

סמ"ד דדה לנקרי (21), רב הסמל הפלוגתי (רס"פ): "מרגע שהעסק התפוצץ אפילו לא ראינו את החיילים שהתעללו. אני לא כועס עליהם, הם שילמו על הטעות שעשו. אבל אתה מוצא את עצמך במגננה כשאנשים מבחוץ מדברים איתך. לפי מה שסיפרו, זה נשמע כאילו מתנהלים פה קרבות איגרוף על בסיס יום-יומי".

ביחידות אחרות מכנים אתכם גדוד 'זבר'. "זה מתסכל שאנשים מתעסקים רק בדברים האלה, כי אנחנו לא נותנים לזה לגיטימציה. מדובר בכמה חברה שסטו מהדרך, וטיפלו בהם. אנחנו יודעים טוב מאוד מה הגדוד שלנו שווה, אילו הישגים היו לו בלי חימה ועם אילו משימות דורשים מאיתנו להתמודד". רצון: "הסברתי להורים שלי שאלה היו מקרים נקודתיים. זה לא שכל חייל קם בבוקר ומייד חוטף מקל בראש. אבל קשה להעביר את המסר, כי התמונה שהצטיירה בכל הדיווחים היתה מאוד עגומה. וזה קשה, אני לא אכזיש. אתה עובד, משקיע, נלחם,

התרגיל במדבר יהודה. חלק מהחיילים התנגדו להפסקת התופעה, אבל נאלצו להתקפל

"המג"ד, סא"ל כץ. "גם אני סחבתי בצעירותי ציוד בשביל ותיקים, ולא הבנתי למה"

סא"ל עידן כץ:
 "חששתי שיקראו לחיילים שנפגעו 'שטינקרים'. הם היו נתונים ללחץ חברתי מטורף. חייל שלא שיתף פעולה עם הוותיקות מצא עצמו מנודה. אני רוצה להאמין שהיום מנדים אותך אם אתה מדבר במונחים כאלה"

צילום: דודו אזרי - ג'ני

סמ"ר לנקרי (מימין), סמל סולטן וסמל רצון. "אתה מוצא את עצמך במגננה כשמדברים על הצבא"

סמ"ר (מיל') א':
 "בעבר נדרשנו לנקות את השירותים חמש פעמים ביום, כשאנחנו לובשים אפוד ששוקל שבעה ק"ג. באיזשהו שלב סירבנו. איימו לשפוט אותנו, אבל ידענו שלא ייגעו בנו. הכל נפסק כשהמג"ד שמע על זה"

לוחמי הגדוד בעבר משוכנעים שהזוברים עוד יחזרו. "בחודשים הקרובים יהיה שקט, אבל לאט לאט ישתחררו כל החיילים שהיו עדים לפרשה, ואז יקום דור שגדל על המורשת הזאת וידאג לחדש את המסורת. זה מעגל שאי אפשר לשבור"

לה, ואז יקום דור שגדל על מורשת הוותיקות וידאג לחדש את המסורת. זה מעגל שאי אפשר לשבור."

גבעתי זכתה בצה"ל לכינוי "חטיבת עזה". היא זו שהתמחתה בגיור הרדומית, כפי שחטיבת גולני קיי בלה את האחריות ללחימה בגבול הצפון וכפי שהצי נחנים והנח"ל פעלו ביהודה ושומרון. במסגרת הפקת הלקחים ממלחמת לבנון השנייה, שבה הוקפצו כוחות לזירות שכלל לא הכירו, הוחלט בצה"ל שכל החטי"ב בות יפעלו בכל הגזרות. זה כשנתיים שלוחמי גבעתי לא היו בעזה. הם פעלו בחברון, בצפון ובאימונים, ורוב החיילים המשרתים בחטיבה לומדים כעת בפעם הראשונה את הגיורה שאמורה להיחשב למרחב המ"ר חיה הטבעי שלהם – אבל "גם היום ובעתיד, אם הצבא יידרש לצאת למבצע בעזה, חטיבת גבעתי תהיה בין הכוחות שיוכילו את הלחימה", מבהיר המח"ט לוי.

בחורש שעבר ערך גרוד צבר תרגיל נרחב במד"ר בר יהודה, והחטיבה כולה קיימה תמרון ענק בבקעת הירדן. התרחישים שעל פיהם פעלו הכוחות ואופי השטח שבו נעו הכינו אותם ללחימה ברצועה וגם בלבנון. "אנחנו בתקופה רגישה", מסביר לוי, "עזה לא שוקטת על שמריה, ובשטח מתנהלת כל הזמן פעילות עוינת נגד כוחותינו. אנחנו מוכנים לכל הסלמה שעלולה להתרחש. עלינו להיות ערוכים ליום שבו ניקרא למלחמה. על הזוהר אף אחד כבר לא מדבר. האירועים האלה מאחורינו."

וחיילי החטיבה? הם רק רוצים לחזור לאלמוניותם. "אנחנו מקווים שלא תשמעו עלינו", הם אומרים. "הלחימה והמגע עם האויב הם חלק משיגרת החיים בעזה, אבל מדברים על זה רק כשמשוהו משתבש".

aralew@israelhayom.co.il

וכמה זה משפיע על ההתנגדות לגבעתי?
 "אם חיילים היו מרגישים שמתעללים בהם, הם היו מצביעים ברגליים. היתה פגיעה באווות היחידה, ואני מניח שגם לחיילים לא היה נעים. אבל גבעתי היתה ונותרה חטיבת החי"ר שמתגייסים הכי רוצים לשרת בה."

המג"ד כץ מספר שהשיחות עם ההורים לא היו פשוטות. "הרגשתי שאני אחראי לילדים שלהם, וגם השיחות עם ההורים של החיילים הפוגעים לא היו קלות. בהתחלה הם אמרו: 'מה פתאום, זה לא יכול להיות'. הם סירבו להאמין, ניסו לטעון ש'מחפשים' את הבנים שלהם ומפילים עליהם תיק. אני מבין אותם. גם אני לא הייתי רוצה לגלות דברים כאלה על הילדים שלי. הם הרי לא רעים מטבעם."

"יש כאן תסכול לצד סיפוק. מצד אחד אתה רותח מועם כשרב כזה קורה מתחת לרדאר שלך, ומצד שני אני שמח שהצלחנו להתיר את הפלונטר הזה. בחרנו להכניס ראש פנימה ולהרכיב את הפאול הסי בוך. החיילים יודעים עכשיו שיש להם עם מי לדבר ושהם יכולים לסמוך על המפקדים. אנחנו כבר לא בלחץ שבכל רגע עלול לקרות משהו, ואני חושב שבסופו של דבר, מה שקרה רק חיזק את הגדוד."

מה גורם לך לחשוב שזה לא יקרה שוב?
 "אני מקווה שאני כבר יודע לזהות את הסימנים. יחסי ותיקות-צעירות הם לא דבר שאפשר להעי" לים, אבל יש קו אדום שאסור לעבור. אני לא מוכן שיתעמרו בשום חייל, יפגעו בכבודו ויקללו אותו, ושחיילים עוד יעשו את זה בזדון רק כי הם יכולים. זו תופעה של 'עבר כי ימלוך'."

לוחמי העבר של הגדוד משוכנעים שהזוברים עוד יחזרו. "בחודשים הקרובים יהיה שקט, אבל לאט לאט ישתחררו כל החיילים שהיו מעורבים בפרשה או עדים

בזה כבוד גדול. הם חונכים את הצעירים ומטפלים בהם במקצועיות. הם הבינו שהמכנה המשותף בין כל החיילים הוא אחר."

חייל בגדוד מעיד: "מערכת היחסים בין הוותיקים לצעירים השתנתה לחלוטין. אז נכון שאת השמירות בשעות הפחות נוחות ימשיכו לתת לצעירים, אבל לאף אחד אין טענות על זה. כבר לא מטילים עליהם משימות שאין בהן שום צורך וכל מטרותן היא לסנג'ר אותם, וגם הוותיקים מבינים את המצב החדש."

"ההורים סירבו להאמין"

מפקד חטיבת גבעתי, אל"מ עופר לוי, התאכזב כשהמערכת הצבאית לא איפשרה לו להשלים את הטיפול בפרשה ולהעניש בעצמו את החיילים המ"ר תעללים. "אם אני רוצה להוביל את החיילים האלה לקרב, אני צריך לטפל גם במקרים כאלה. הייתי שמח לעסוק רק בדברים מקצועיים שקשורים ללחימה, אבל אני מבין שזה חלק מהחיים."

"הכי נוח להתעלם מהדברים האלה, וגם הכי גרוע. כמעט כל החיילים שנעצרו – נשלפו מתוך מאסר שכבר הטילו עליהם המפקדים בגדוד ובחטיבה. שני האירועים אותרו וטופלו בחומרה עוד לפני שהע"י ניין נחשף."

מאז גיוסו לצה"ל שירת לוי בגבעתי ושימש בה בשלל תפקידים. הוא פיקד על גדוד שקד, היה סגן מפקד החטיבה, ובתפקידו האחרון פיקד על החטיבה הצפונית של אוגדת חבל עזה. "אף אחד לא יוכל לעצור אותי על תמימות. הרברים האלה קיימים, הם קרו בעבר, ויקרו גם בעתיד. לכן זה מתסכל, ואפילו מכעיס במידה מסוימת. מתוך 4,500 חיילים בחטיבה, מדובר בסך הכל בעשרה עשבים שוטים. זה נשמע כמו קלישאה, אבל הם באמת עשבים שוטים, ואני יכול לומר בבטחון שהפרט אינו מעיד על הכלל. אצלנו זה קורה הרבה פחות מאשר במקומות אחרים. גם בקורס טיס נהגו לבצע זוברים, והם היו אלימים, אבל היום מסתפקים רק בשפיכת דליי מים – וזה מה שצריך להיות."

זה מה שטענו החיילים המתעללים – שמדובר בתופעה שחוצה את כל היחידות בצבא.

"ואם יתפסו אותך עובר ברמזור אדום, גם תגיד ש'כולם עושים את זה?' אני לא מוכן להשלים עם הטענה הזאת. לא, לא כולם עושים את זה. נכון שיש חסי ותיקות-צעירות היו וגם יהיו, אבל זה לא תיי רוץ. לא בכל מקום זה מגיע לממדים כאלה. בסופו של דבר, החיילים הפוגעים הם אלה שהפסידו מכל המקרה הזה. הם קיבלו מה שמגיע להם, ואני מקווה מאוד שהמסר עבר."

שוחחת עם ההורים של החיילים הנפגעים?
 "בוודאי. אני לא מתבייש לדבר איתם על זה. יש לי שלושה ילדים, ובתור הורה ברור לי כמה זה מלחיץ".